

М. Г. Криловець,
доктор пед. наук, професор,
Ніжинський державний педагогічний
університет імені М. В. Гоголя

ДО ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ УЧИТЕЛІВ

Процес удосконалення підготовки майбутніх вчителів може бути ефективним тоді, коли в оптимально підібрані умови вносяться істотні зміни у якість підготовки студентів.

Процес усвершенствования подготовки будущих учителей может быть эффективным тогда, когда при оптимально подобранных условиях вносятся существенные изменения в качество подготовки студентов.

An improving process of the future teachers training increases the effectiveness only under the condition of making important changes in the quality of teacher training.

Постановка проблеми. Усе частіше засоби масової інформації стверджують, що джерела дефіциту духовної культури й раціонального мислення у нашій країні зумовлені важким економічним станом і політичними проблемами, вадами системи освіти, якою, як відомо, визначається майбутнє будь-якої держави і людської цивілізації в цілому.

Завдання переосмислення нової ситуації і практичного вирішення проблем, що постали перед суспільством, визначають необхідність підготовки кадрів і відповідного коректування у системі освіти: нова ситуація ставить нові завдання і перед шкільною та вузівською системами навчання та виховання підростаючого покоління.

Успішне вирішення завдань навчання і виховання підростаючого покоління у значній мірі залежить від професійних і особистих якостей учителя, його творчого ставлення до своєї справи, любові до своєї праці і до своїх вихованців, від розуміння психолого-педагогічних особливостей їх віку та уміння рахуватися з ними у процесі навчання і виховання.

Система підготовки майбутніх педагогів, що склалася у вищій школі, не завжди забезпечує умови для становлення творчої особистості її випускників, їхньої готовності до нестандартної професійно-педагогічної діяльності.

На сучасному етапі суспільного розвитку вищої школи потрібно відмовитися від набутих стереотипів підготовки майбутніх спеціалістів і так організувати навчально-виховний процес, щоб студенти пройшли всі етапи професійного становлення, які б забезпечили формування в них цілісного досвіду самостійної діяльності. Через те перебудова вищої школи має бути пов'язана з переглядом низки організаційно-педагогічного забезпечення навчально-виховного процесу у рамках переходу від командної педагогіки до педагогіки співпраці.

Мета статті – розкрити шляхи удосконалення підготовки вчителів.

Непідготовленість сучасного вчителя до досягнення високої якості освіти обумовлена застарілими психолого-педагогічними знаннями, що зумовлює до домінування монологічних методів навчання. Це явище значною мірою уповільнює використання нових освітніх технологій, інноваційних форм, методів і прийомів, які надають навчанню і вихованню діалогічності, емоційної забарвленості, творчої спрямованості.

Аналіз наукових досліджень щодо підготовки майбутніх учителів [1;2;6;7;8] та ознайомлення із сучасними програмними документами реформування освітньої галузі дозволяє зробити висновок, що про оновлення системи педагогічної освіти варто говорити тільки при інноваційній організації всього навчально-виховного процесу у вищій школі.

Нововведення завжди є результатом усвідомлення та задоволення потреб людей та колективів у реформах, пошуках і отриманні нових, вищих результатів. Головним показником інновацій є прогресивний початок у розвитку навчальних закладів у порівнянні з існуючою практикою навчання та виховання.

Значний позитивний досвід щодо інноваційних моделей і технологій навчання набула вища школа розвинутих країн світу.

Ми глибоко усвідомлюємо, що величезний дидактичний потенціал використання нових інформаційних технологій навчання може бути розкритим лише за умов, якщо до вирішення цих проблем будуть залучені висококваліфіковані освітяни, які здатні доцільно і обґрунтовано поєднати їх переваги з традиційними системами навчання.

Комп'ютеризація системи навчання у вищій школі – один з найпоширеніших напрямів впровадження нововведень і для сучасного етапу вдосконалення навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах є досить актуальним, що дозволяє суттєво активізувати пізнавальну активність студентів.

Суттєві зміни, що відбулися останнім часом у галузі інформатики, підвищення її соціальної значущості, активне запровадження в освітній простір інноваційних комп'ютерно-орієнтованих технологій навчання спонукають до радикальної модернізації навчально-виховного процесу у ВНЗ. Передусім передбачається створення навчального середовища на базі комп'ютерно орієнтованих засобів навчання та телекомунікаційних технологій.

Комп'ютер повинен перетворитися в ефективний інструмент, який полегшить процес засвоєння знань з різних предметів, зробить його більш цікавим і живим. Задля цього має активно використовуватись програмне забезпечення навчально-виховного процесу. Такий підхід дозволяє забезпечити належну індивідуалізацію навчання, врахування ступеня засвоєння матеріалу конкретним студентом. Створення автоматизованих навчальних програм дозволить тиражувати і широко поширювати найбільш вдалі пе-

дагогічні прийоми і стане технічною основою концентрації педагогічної майстерності.

Педагогічна освіта повинна здійснюватися відповідно до принципів фундаментальності, варіативності та альтернативності, гуманізації й демократизації навчально-виховного процесу і гуманітаризації його змісту. Основу мають становити фундаментальні наукові знання, курси природничих дисциплін, узгоджених із гуманітарними знаннями з метою забезпечення умов для формування гнучкого наукового мислення, різних засобів сприйняття дійсності, створення внутрішньої потреби у саморозвитку і самоосвіті протягом усього життя.

Перспективи соціального й економічного розвитку суспільства зумовлені, передусім, необхідністю зосередження уваги усіх соціальних інститутів до особистості людини, розвитку її інтелектуальних можливостей, опанування нею багатствами загальнолюдських і національних морально-духовних цінностей, формування яскраво виражених творчих умінь.

Практика свідчить, наприкінці першого курсу, на другому і третьому курсах кількість студентів значно зменшується. Основною причиною, як свідчать самі студенти, є те, що існує розрив між теоретичними вузівськими дисциплінами і практикою школи, на лекціях і практичних заняттях майбутні вчителі не дістають знання і уміння, методичні та педагогічні рекомендації, пов'язані з методами активного навчання, які вони змогли б використати у своїй майбутній роботі у школі.

Основні завдання по формуванню педагога нового типу – ініціативного, творчого – можуть бути успішно вирішеними, якщо майбутній учитель уже під час навчання у вузі буде поставлений в умови, подібні до майбутньої педагогічної діяльності.

Мотивація учіння є одним із факторів впливу на ступінь навчально-пізнавальної активності майбутніх спеціалістів. Мотивацію слід розглядати не тільки як умову ефективного оволодіння знаннями, а й як важливий чинник розвитку особистості фахівця.

Потрібно створити основні педагогічні умови, забезпечення яких сприятиме ефективному формуванню мотивації учіння студентів, а саме: відбір змісту навчання (новизна, проблемність, зорієнтованість на майбутню професійну діяльність, практичність знань), організація процесу оволодіння знаннями, уміннями і навичками (технологічність навчально-виховного процесу, продуктивна педагогічна взаємодія суб'єктів навчання, постійний контроль засвоєння навчального матеріалу, застосування різноманітних засобів навчання), урахування виховних впливів соціуму (рівень розвитку колективу студентської групи, виховні впливи засобів мас-медіа) та індивідуально-психологічних властивостей студента (пізнавальних здібностей, спрямованості на оволодіння майбутньою професійною діяльністю).

Одним з основних засобів спонукання студентів до оволодіння знаннями, уміннями та навичками є стимули. Стимул – це засіб, який спонукає

людей до інтенсивнішої діяльності, своєрідний поштовх, сила якого зростає у залежності від його суспільної значущості. Стимули повинні діяти у системі, методично вивірених, оптимально поєднаних із загальною технологією навчання.

Основними гальмівними причинами, які заважають повноцінній організації роботи студентів з підручником, є недосконалість методичного апарату (автори досить часто приділяють увагу науковій інформації і недостатньо враховують процесуальний аспект навчання – способи здобуття знань); недостатнє врахування організації роботи студентів з апаратом орієнтування підручника, що утруднює самостійне та швидке знаходження необхідних даних, опрацювання навчального матеріалу, користування складовими підручника. Однотипність і відсутність класифікованих завдань, запитань апарату організації засвоєння знань гальмує формування навичок критичного читання, прийомів логічного мислення та не сприяє індивідуалізації навчання. Сухість написання, відсутність діалогічності у викладі інформації не сприяє формуванню у студентів мотиваційної сфери (інтересу до самостійного опрацювання навчального матеріалу підручника).

Одним із перспективних шляхів удосконалення підготовки майбутніх учителів є система використання навчально-педагогічних ігор у навчальному процесі.

Застосування ігрових прийомів навчання та дидактичних ігор дозволяє більш ефективно формувати у студентів інтерес до навчання.

У діловій грі розкриваються не тільки ті ситуації, що трапляються у повсякденній діяльності, а й ситуації, що потребують іншої організації та нестандартних рішень. У ході ділової гри мають аналізуватися і виявлятися вимоги до «спеціалістів», конфлікти і проблеми, які можуть виникати, шляхи подолання їх. Після закінчення ділової гри встановлюється рівень розвитку педагогічних умінь у студентів (комунікативних, перцептивних, дидактичних, конструктивних, організаційних). Потрібно звертати увагу на уміння прогнозувати, вирішувати педагогічні завдання, ідентифікувати себе із професією вчителя.

Висновки. Процес удосконалення підготовки майбутніх учителів може бути результативним тоді, коли за оптимально підібраних умов вносяться суттєві зміни у якість підготовки студентів. Результативність – показник ефективності всієї діяльності вузу.

Підготовка майбутніх учителів стане ефективнішою при дотриманні таких умов:

орієнтація всіх основних дисциплін вузівського навчання повинна бути підпорядкована в розумних межах розкриттю основних ідей спільних для вузу і школи, завдань, змісту, шляхів і засобів освіти і виховання;

цілеспрямоване використання у процесі вузівського навчання студентів міжпредметних зв'язків; органічний взаємозв'язок принципів, форм і методів у здійсненні підготовки майбутніх учителів;

всєбічне залучення студентів до науково-дослідницької роботи спрямованої на розвиток творчої особистості; включення у процес навчання студентів різноманітних форм позанавчальної діяльності; забезпечення методичної спрямованості дисциплін, що вивчаються в університеті, з метою навчання студентів методам і прийомам формування умінь і навичок.

Список використаних джерел

1. Бричок Б. П. Самостійна робота студентів у вищій школі: Методичні рекомендації / Бричок Б. П. – Рівне.: РДГУ, 2005. – 36 с.
2. Костенко М. А. Проблема формування творчої особистості майбутнього вчителя / М. А. Костенко // Проблеми сучасного мистецтва і культури: теоретичні і методичні засади професійної освіти: Зб. наук. праць. – Київ: Науковий світ, 2001. – С. 88-93.
3. Кондратова Л. В. Морально-психологічна готовність студента до вчительської діяльності. / Л. В. Кондратова. – К.: Вища школа, 1987. – 55 с.
4. Лисенко А. Ф. Готовність майбутніх учителів до педагогічної діяльності / А. Ф. Лисенко // Педагогіка і психологія. – 1995. – № 1/6. – С. 125-132.
5. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: Підр. для студ. педагог. факультетів / О. Я. Савченко. – К.: Абрис, 1997. – 416 с.
6. Сарсенбаева Б. И. Психологическая подготовка будущих учителей к профессиональной деятельности / Б. И. Сарсенбаева // Педагогіка. – 2005. – № 2. – С. 47-54.
7. Сисоева С. О. Сучасні аспекти професійної підготовки вчителя / С. О. Сисоева // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 4. – С. 60-66.
8. Система педагогічної освіти та педагогічні інновації: Аналітичне дослідження.: Полтава-Київ: ПОПЦО. – 2003. – 102 с.
9. Сметанський М. І. Шляхи удосконалення педагогічної підготовки майбутніх учителів / М. І. Сметанський // Шлях освіти. – 2002. – № 4. – С. 36-40.
10. Сухомлинская О. В. Учитель в современном мире и его роль в демократизации образования: Учеб. пособие / Сухомлинская О. В. – К.: КГПИ. 1990. – 82 с.
11. Хомич Л. О. Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів / Л. О. Хомич. – К.: Магістр – S, 1998. – 200 с.

Г. Б. Штельмах,

канд. пед. наук, доцент,

Криворізький державний педагогічний університет

ПРО ГОТОВНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДО РОБОТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті розглядаються різні підходи, що забезпечують готовність учителів іноземних мов до роботи в початковій школі.

В статье рассматриваются различные подходы, обеспечивающие воспитание готовности учителей иностранного языка к работе в начальной школе.

The article deals with different ways of training of foreign languages teachers for the work in primary school.